TOPLUMSAL TARİH

ARALIK 1994 FİYATI: 60.000 TL (KDV DAHİL)

ABD'DE RESMÎ TARİH

TALİH VE TARİH

ANASTASİOS'UN UZUN SURU

SALGIN VE NÜFUS

HÂBİL ÂDEM

12

TOPLUMSAL
TARİH

Hans Rüst'ün hazırladığı ve 1480'lerde Augsburg'ta basılan bir dünya haritası. ortada Kudüs, Cebelitarik'ta da Herakles sütunları var Herakles sütunları

Aylık Dergi
Sayı: 12 Cilt: 2 Aralık 1994

Sahibi:Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı adına
İlhan Tekeli

Sorumlu Yazışleri Müdürü ve Yayın Yönetmeni:
Mete Tunçay

Danışma Kurulu:
Ayşen Anadol, Ayda Arel, Halil Berktay, Edhem Eldem, Ekrem Işın, Çağlar Keyder, Şevket Pamuk, Necdet Sakaoğlu, Zafer Toprak

Grafik Tasarım:
Haluk Tuncay

Dizgi, Sayfa Düzeni: *Tarih Vakfı*
Baskı: *Numune Matbaacılık*

Adres: *Yıldız Sarayı Arabacılar Dairesi, Barbaros Bulvarı 80700 Beşiktaş-İstanbul*
Tel: *(212) 227 37 33*
Faks: *(212) 227 37 32*

Abone Koşulları:
Altı aylık (6 sayı): 300.000 TL.

YÜZ YIL ÖNCE OSMANLI BASININDA BU AY
***Ayşe Şen**'in İkdâm'dan seçip dilini değiştirmeden yeni harflere çevirdiği gazete havadisleri.* **4**

AMERİKA'DA DA RESMÎ TARİH!
İlk atom bombasının atılma öyküsü nasıl değiştirildi?. **6**

FRANSIZ ANADOLU ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
***Prof. Dr. S. Yerasimos,** başında bulunduğu kurumun dününü ve bugününü anlatıyor* **7**

AYDIN VALİSİ İZZET BEY'İN ÖLÜMÜ
***Dr. Engin Berber,** işgal altındaki İzmir'de ölen valinin cenaze törenini aktarmakta.* **11**

ÜÇÜNCÜ ALMAN TÜRKOLOGLARI KONFERANSI
***Christoph Neumann**'ın kendisinin de katıldığı Leipzig toplantısı izlenimleri.* **13**

HABİL ADEM (NACİ İSMAİL PELİSTER) HAKKINDA-II
***Mustafa Şahin** ile **Yaşar Akyol,** yakın tarihimizin en zeki, ama erdemleri kuşkulu bir simasına ışık tutuyorlar.* **16**

GÜNEYDOĞU AVRUPA ARAŞTIRMALARI KURUMU KONGRESİ
***Herkül Millas,** Selanik'te yapılan toplantıyla ilgili düşüncelerini aktarmakta.* **24**

ESKİ BEYOĞLU'NDA RESTAURANT, BİRAHANE, BAR, GAZİNO VE MEYHANELER-VIII
Behzat Üsdiken, bu kere otel lokantalarını betimlemekte. **25**

I. ANASTASİOS'UN UZUN SURU
***Dr. Cemal Kozanoğlu,** MS 512 yılında yapılan ve Karadeniz'den Marmara'ya kadar inen sur hakkında bilgiler vermekte.* **31**

HABİL ADEM'İN TERTİPLERİ

Bu bölümün hemen hepsi, tekrar etmek pahasına da olsa Abidin Nesimi'nin anılarından alıntılanmıştır. Yukarıda da değinildiği üzere bu, özellikle konunun bütünselliği açısından oldukça önemli. Biz sadece burada, çalışmamız sırasında tertiplere ilişkin olarak rastladığımız bazı haberleri ve bilgileri konuya dipnotlar halinde eklemlemekle yetindik. Çünkü söz konusu tertiplerin tümü de ayrı ayrı incelenebilecek türden ilginç iddiaları içeriyor. Bütün bunları burada yapmak ise, çalışmamızın boyutlarını oldukça aşar.

Şimdi önceki bölümlerde de bir-ikisine yeri geldikçe değindiğimiz tertiplere geçelim:

FENER PATRİKHANESİ OLAYI

Habil Adem Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde Ekrem Beyin polis müdürü bulunduğu dönemde Fener Patrikhanesi ile ilginç bir tertibe girmiştir. Şimdi 'Atlantik' olan yer vaktiyle Petrograd Pastanesi'ydi. Orada Atatürk'ün güzel çerçeveli bir portresi vardı. Habil Adem ve maiyeti Petrograd Pastanesi'nin sahibine gitmişler. Akrabalarının birinin düğünü olduğunu, tuttukları düğün salonunda Atatürk portresi bulunmadığını, düğün için geçici olorak portrenin kendilerine verilmesini istemişler. Pastane sahibi de bunların pastanenin devamlı müşterileri olduklarından ricalarını geri çeviremiyor (ve) portreyi veriyor. Yine o tarihlerde şimdi Tokatlıyan hanının bulunduğu dar sokakta smokin, silindir şapka ve benzeri eşyaları kiraya veren dükkanlar vardı. Habil Adem ve maiyeti oradan kira ile kendilerine bu eşyalardan alıyorlar. Fakat bunlar düğüne değil, Fener Patrikhanesi'ne gitmeye karar vermişlerdir. Gün battıktan yani bütün daireler kapandıktan sonra patrikhaneye varmışlar. Başpatrik patrikhanede yatıp kalkarmış. Kapıcıya başpatriği görmek istediklerini söylemişler. Kapıcı, patriğin özel odasında olduğunu, bu saate misafir kabul etmediğini söylemiş. Habil Adem ve maiyetindekiler hep smokinli imişler. Ankara'dan geldiklerini, görüşmek zorunda olduklarını, patriği derhal çağırmasını söylemişler. Yanındakiler kapıcıyı bir kenara çekmişler. Kapıcıya Habil Adem'in başmüfettiş olduğunu, kendisine saygılı davranmasını söylemişler. Kendileri de Habil Adem'e saygılı davranmışlar. Başpatrik odasından kapıya gelmiş. Başmüfettişi ve maiyetini karşılamış, bürosuna götürmüş. Bu sırada Habil Adem başta maiyeti erkânı arkada kurdelelere sarılı Atatürk'ün portresini taşıyarak onu izlemişler ve büroya oturmuşlar.

Habil Adem'in dinler tarihi ve özellikle Ortodoks tarihi üzerine geniş bigisi vardı. Bu bilgisi onu(n) devlet emniyet teşkilâtında çevirmen olarak çalışmasından geliyordu. Bu konuya ait çeşitli raporları ve kitapları dilimize çevirmişmiş. Habil Adem dinler tarihindeki geniş bilgisine dayanarak

HABİL ADEM
YA DA NAM-I D
NACİ İSMAİL (PEL
HAKKINDA-

MUSTAFA ŞAHİN -YAŞAR

Fener Patrikhanesinin İstanbul'dan Aynaros'a (Yunanistan'da bir şehir) taşınması gerektiğini, Eftim Kilisesinin genel Türk-Ortodoks kilisesi olması gerektiğini önermiştir. Fener Patriği de bu görüşlerin isabetsizliği konusunda yine tarihsel kanıtlar öne sürmeye kalkmış, Habil Adem'le bilimsel tartışmalara geçmişler. Habil Adem işi tatlıya bağlamış ve Fener Patrikhanesinin Türkleşmesi şartıyla kendilerinin, yani Ankara'nın onu tutacaklarını, Eftim'e itibar etmeyeceklerini söylemiş ve Atatürk'ün portresinin Ankara tarafından ibadet yerine asılmak üzere hediye edildiğini eklemiş ve özel bir törenle portre Fener Patrikhanesinin ibadet yerine astırılmıştır. Bu arada Habil Adem, maiyettekilerin Kızılay, Çocuk Esirgeme gibi hayır derneklerinin temsilcileri olduklarını, Fener Patrikhanesinin bu kuruluşlara bağışta bulunmasını rica etmiş...

TÜRK TİCARET BANKASI OLAYLARI

Habil Adem'in maiyetindekilerin çeşitli gazete ve dergi çıkarma ruhsatlarının bulunduğunu ve bu dergilerin eşref saatlerde çıktıklarını kaydetmiştik. Bunlar büyük kuruluşlardan ilân, reklam ve çeşitli adlarla ödenek koparıyorlardı. Bu arada şimdi Türk Ticaret Bankası adını alan bankanın o tarihlerde adı Adapazarı Türk Ticaret Bankası idi.[71] Bu banka da Habil Adem'in maiyetine ait dergilere reklam veriyordu. Bunlar reklamın arttırılmasını istediler. Banka bu teklifi olumlu karşılamadı. Bunun üzerine bu dergiler Adapazarı bankasının bilançosunu bir maliyeci, iktisatçı gözüyle(!) inceleyen makaleler yayınladılar. Bu makaleler gerçekten de bilimsel değere sahipti. Bankanın malî durumunun bozuk olduğunu ilân ettiler. Dergilerinin bu sayılarını da Adapazarı bankasının esas sermayedarlarına yolladılar. Bunun üzerine hissedarlar ban
ticede Adapaza
kiye İş Bankası
ret Bankasına
maiyetinin elin
için basın kan
yos olayını da

PİYOS OLAY

Piyos reasü
rinin kurucusu
çıkardığı dergi
gün bunlar Pi
ğaltılmasını ist
Bunun üzerine
ni bilmiyorum-
şeref nişanını
yos'un Türkiy
Dünya Savaşı
bu şeref nişan
likle I. Dünya

Naci İsmail bey

HABİL ADEM YA DA NAM-I DİĞER NACİ İSMAİL (PELİSTER) HAKKINDA-II

MUSTAFA ŞAHİN -YAŞAR AKYOL

Fener Patrikhanesinin İstanbul'dan Aynaros'a (Yunanistan'da bir şehir) taşınması gerektiğini, Eftim Kilisesinin genel Türk-Ortodoks kilisesi olması gerektiğini önermiştir. Fener Patriği de bu görüşlerin isabetsizliği konusunda yine tarihsel kanıtlar öne sürmeye kalkmış, Habil Adem'le bilimsel tartışmalara geçmişler. Habil Adem işi tatlıya bağlamış ve Fener Patrikhanesinin Türkleşmesi şartıyla kendilerinin, yani Ankara'nın onu tutacaklarını, Eftim'e itibar etmeyeceklerini söylemiş ve Atatürk'ün portresinin Ankara tarafından ibadet yerine asılmak üzere hediye edildiğini eklemiş ve özel bir törenle portre Fener Fatrikhanesinin ibadet yerine astırılmıştır. Bu arada Habil Adem, maiyettekilerin Kızılay, Çocuk Esirgeme gibi hayır derneklerinin temsilcileri olduklarını, Fener Patrikhanesinin bu kuruluşlara bağışta bulunmasını rica etmiş...

TÜRK TİCARET BANKASI OLAYLARI

Habil Adem'in maiyetindekilerin çeşitli gazete ve dergi çıkarma ruhsatlarının bulunduğunu ve bu dergilerin eşref saatlerde çıktıklarını kaydetmiştik. Bunlar büyük kuruluşlardan ilân, reklam ve çeşitli adlarla ödenek koparıyorlardı. Bu arada şimdi Türk Ticaret Bankası adını alan bankanın o tarihlerde adı Adapazarı Türk Ticaret Bankası idi.[71] Bu banka da Habil Adem'in maiyetine ait dergilere reklam veriyordu. Bunlar reklamın arttırılmasını istediler. Banka bu teklifi olumlu karşılamadı. Bunun üzerine bu dergiler Adapazarı bankasının bilançosunu bir maliyeci, iktisatçı gözüyle(!) inceleyen makaleler yayınladılar. Bu makaleler gerçekten de bilimsel değere sahipti. Bankanın malî durumunun bozuk olduğunu ilân ettiler. Dergilerinin bu sayılarını da Adapazarı bankasının esas sermayedarlarına yolladılar. Bunun üzerine hissedarlar bankaya üşüşüp, paralarını çektiler. Neticede Adapazarı Bankası gerçekten iflâs etti.[72] Türkiye İş Bankası partisipasyonu ile banka Türk Ticaret Bankasına dönüştü. İsmet Paşa, Habil Adem ve maiyetinin elindeki dergi imtiyazlarını iptal ettirmek için basın kanununu değiştirtti.[73] Şimdi kısaca Piyos olayını da açıklayalım.

Naci İsmail bey

[Pelister] Nam-ı Diğer Hâbil Adem

PİYOS OLAYI

Piyos reasüransın ve daha başka sigorta şirketlerinin kurucusudur. Habil Adem'in maiyetindekilerin çıkardığı dergilere ilân ve reklam vermektedir. Bir gün bunlar Piyos'a gitmişler. İlân ve reklamın çoğaltılmasını istemişler. Piyos bu teklifi reddetmiş. Bunun üzerine Habil Adem -hangi yolla elde ettiğini bilmiyorum- Fransız hükümetinin Piyos'a verdiği şeref nişanının beratını ele geçirmiş. Burada Piyos'un Türkiye'de sigortacılık alanında özellikle I. Dünya Savaşı sırasında yaptığı hizmetlerden dolayı bu şeref nişanının verildiği yazılıymış. Beratta özellikle I. Dünya Savasında sözlerinin bulunuşunu Habil Adem kötüye yormuştur. Çünkü I. Dünya Savaşı sırasında Osmanlı devleti ile İngiltere (Fransa, İtalya...) savaş halinde idiler. Savaş halinde olan iki devletten birinin lehine olan hareket, diğerinin aleyhine demektir mantığıyla Habil Adem Piyos'u zor duruma düşürmüştür.[74] Ayrıca Halil Yaver yoluyla Mareşal Çakmak'a Piyos aleyhine bir rapor düzenlettirilmiştir. Mareşal Çakmak'ın müdahalesiyle Piyos sınırdışı edilmiştir. Daha sonra Piyos'un açtığı dava sonucunda durum aydınlatılmıştır. İsmet Paşa'nın emri ve bir bakanlar kurulu karanamesi ile Habil Adem'in maiyetindeki kişilerin bütün gazete ve dergi çıkarma ruhsatları iptal edilmiştir. Maiyetten önemli bir bölümü de Türkiye'yi terk edip Mısır'a gitmişlerdir.

HOFER OLAYI

Tek parti-tek şef döneminde Türkiye'de gazetelerin ilânları, dağıtımı ve kâğıt işleri belli firmaların elindeydi. İlân işleri Hofer şirketinin, kâğıt işleri Burla biraderlerin elindeydi. Bunların tutmayacağı bir gazetenin, derginin çıkmasına, çıksa da yaşamasına olanak yoktu. Hakkı Tarık Us'un bu şirketlerle arası iyi değildi. Bu yüzden Hakkı Tarık Us'un çıkardığı Vakit, Haber, Son Dakika gibi gazeteler ilân bulabilmekte ve ucuz kâğıt sağlayabilmekte sıkıntı çekiyorlardı. Hakkı Tarık Us bu Hofer ve Burla şirketlerini işlemez hale getirmek için Habil Adem ve maiyetinden faydalanmayı tasarlamıştır. Habil Adem 'İstanbul'un Sesi' dergisinde 'Türk Matbuatı Yahudilerin Kontrolü Altında' başlıklı bir yazı yayınlıyor. Bu yazısında gazetelerin hayatının ilâna ve reklama, kâğıda, yazara dayandığını öne sürüyor ve sırasıyla bunların Yahudilerin kontrolü altında olduğunu gösteriyor. Şöyle ki: İlân ve reklamlar Yahudi Hofer şirketinin elindedir. Bu şirketten başka ilân ve reklam şirketi yoktur. Bu şirket dilediği gazete ve dergilerin reklam ve ilân sayfalarını kiralamakta, piyasadan aldığı ilân ve reklamları bunlara dağıtmaktadır. Hofer şirketi Hakkı Tarık Us'un, yani bir Türk'ün ilişkili bulunduğu gazetelere ilân ve reklam vermemektedir.

Kâğıt işi 'Burla Biraderler'in elindedir. Kâğıt ithalâtı da sınırlıdır. Bu şirket de Türklere kâğıt vermekte nazlanmaktadır.

Büyük gazetelere gelince bunlar da Yahudilere aittir. Örneğin Ahmet Emin Yalman, Enis Tahsin Til Sabataist Yahudidirler. Yunus Nadi ise Karaim Yahudisidir. Bu suretle matbuat Yahudilerin ellerinin altında olmuş olmaktadır. Burada adı geçen kişiler mahkemeye baş vurarak Habil Adem aleyhine dava açmışlardır. Mahkemede Habil Adem'in, Hakkı Tarık Us'la ilişki ve bağlantısı söz konusu edilmemiştir.

POLİTİK SKANDALLAR

Şimdi Habil Adem'in politik sahadaki tertiplerinden de söz edilim. Habil Adem Arif Oruç'un çıkardığı 'Yarın' gazetesinin yürütücülerindendi. Yarın gazetesinde imzasız ya da 'Yarın' imzasıyla çıkan başmakaleler Habil Adem'indir. Bir ara Yunus Nadi Arif Oruç'un Kurtuluş Savaşı sırasında komünistlik tahrikatı yaptığını ve bu yüzden mahkûm olduğunu öne sürüyordu. Buna karşılık Arif Oruç da Yunus Nadi'ye 'biz o dönemde komünistlik tahrikatı şayet yapmış isek o zamanlar siz bizim liderimizdiniz, sizin emrinizle yapmıştık' karşılığını veriyordu. Gerçekten o dönemde Arif Oruç, Yunus Nadi, Celâl Bayar, Refik Koraltan, Tevfik Rüştü Aras, Kılıç Ali ve başkalarının kurdukları muvazaa Türkiye Komünist Fırkası'nı ve dolayısıyla onun kurucularından olan Yunus Nadi'yi ilzam ediyordu. Yunus Nadi - Arif Oruç çekişmesinin en kritik anında Habil Adem Yunus Nadi aleyhine bir tertip hazırladı. Bu tertip özetle şöyledir:

Muvazaalı bir gazete

Dün intişara başlıyan «Mücadele» gazetesi Vilâyet tarafından seddedildi

MÜCADELE

Her şeyin fevkinde Türkiye

Dün intişar eden ve muvazaalı olduğu anlaşılarak seddedilen Mücadele gazetesinin başlığı

Dün «Mücadele» isminde yevmi bir gazete intişara başlamıştır. Bunun sahibi olduğu ilân edilen Muzaffer Muhittin Bey usulen Vilâyete bir istida ile müracaat ederek gazetenin neşri için müsaade almış ise de, verdiği beyanname Vilâyetçe hilâfi hakikat görülmüş ve Yarın gazetesile bu gazete arasında bir muvazaa hissedildiğinden seddi için emir verilmiştir. Bu gazetenin bütün muharrir ve muhabir ve mürettip lerini mahut (Yarın) gazetesinin müstahdemini teşkil ediyordu. Bundan maada sahibi olan Muzaffer Muhittin Beyin bir gazete sahibi imtiyazının haiz olması lâzım gelen şeraite malik olmadığı görülmüştür. Gazetenin set kararı Vilâyetçe gazete idarehanesine tebliğ edilmiştir.

8 Eylül 1931 günlü Cumhuriyet'teki haber

Habil Adem'in yanında Bakû'da Türkiye Komünist Fırkası lideri Mastafa Suphi'nin bastığı bildiriler varmış. Habil Adem bu bildirilerin fotokopisini aldırtmış, sonra kâğıt giyotiniyle bildirilerdeki Mustafa Suphi kısmını kestirtmiştir. Matbaada bir mürettip bulmuş ve ona şu talimatı vermiştir. Mürettip Yunus Nadi beye gidecek ve kendisinin Arif Oruç'un matbaasında çalıştığını ve matbaada eski harflerle komünist bildirileri basıldığını, bunları kendisinin dizip bastığını, ancak şimdi bu yaptıklarından pişman olduğunu, bu işlere devam etmek istemediğini söyleyecek, fakat bu işleri yapmadığı takdirde de Arif Oruç'un kendisine yol vermesinin kaçınılmaz olduğunu söyleyecek ve Yunus Nadi'nin Cumhuriyet matbaasında iş isteyecektir. Pek doğaldır ki Yunus Nadi mürettipten o bildirilerden bir suretinin kendisine getirilmesini isteyecek ve ona bir para vaadinde bulunacaktır. Habil Adem mürettibe, Yunus Nadi'nin para vaadini beklemeden, kendisinin ondan bir para isteğinde bulunmasını ve bu paranın 300 liradan aşağı olmaması gerektiğini söylemesini istiyor. Bu para bugünün 30.000 lirası civarındadır. Mürettip de aldığı talimat uyarınca Yunus Nadi'ye gidip talimatı yerine getiriyor. Yunus Nadi mürettibin bu konuşmasından son derece memnun olmuş. Belgeleri getirirse istediği paranın üstünde bir para vereceğini vaadetmiş. Mürettip de yukarıda sözü edilen bildirileri Yunus Nadi'ye getirmiş ve bedelini almış.. Bunun üzerine mürettip, Habil Adem ve 'Yarın' gazetesinin diğer mensupları Bomonti birahanesine gidip sabaha kadar içmişler, eğlenmişlerdir.

Yunus Nadi bu belgeleri aldıktan sonra Cumhuriyet gazetesinde 'Hainlerin Hıyanet Belgeleri, Komünistlik Tahrikat Belgeleri Elimizdedir' başlıklı manşetler atmıştır. Ertesi günü Cumhuriyet gazetesinde mürettibin Yunus Nadi'ye sattığı belgeler(!) yayınlanmıştır. Bunun üzerine 'Yarın' gazetesi yukarıda anlattığımız durumu açıklamış ve bildirilerin

fotokopilerini yayınlamıştır. Bu suretle Yunus Nadi'nin bir oyuna geldiği ortaya çıkmıştır. Bu belgeler Yarın gazetesinde yayınlandıktan sonra Cumhuriyet Gazetesi 'Hainler Bizi de Dolandırdı' diye bir yazı yayınlayarak durumu itiraf etmiştir.[75]

HABİL ADEM'İN NÂZIM HİKMET'TEN YARARLANMAK İSTEMESİ

Yukarıda açıkladığımız gibi 'Yarın' gazetesinin fiili yönetmeni Arif Oruç değil, Habil Adem'di. Bir gün Habil Adem Nâzım Hikmet'i bulmuş ve ona piyasadaki rayicin çok üstünde bir ücretle Yarın gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü teklif etmiş. O tarihlerde Nâzım Hikmet'in mali durumu bozuk olduğu gibi düzenli bir işi de yoktu. Nâzım Hikmet, Habil Adem'in bu teklifini kabul etti. İşe de başladı. Bir hafta kadar çalıştıktan sonra Habil Adem Yarın gazetesinin dört baş başmakalesini Nâzım'a verdi, bunların okunmasını istedi. Bu başyazılar Sovyetler Birliği aleyhine yazılmış yazılardır. Üçbeş gün geçtikten sonra Habil Adem Sovyetlerle ilgili şirketlerden Nâzım Hikmet'i ilân sağlamakla görevlendirdi. Şirketler ilân verdiği takdirde bu makaleleri yayınlamayacağını da Nâzım'a söyledi. Nâzım kendisinin gazetenin ilân memuru değil, yazı işleri müdürü olduğunu, gazetenin genel tutumuyla bir ilişkisinin bulunmadığını söyleyip Habil'in teklifini reddetti.

Söz sırası gelmişken şunu da ekleyeyim ki Yarın gazetesi bu başyazıları yayınlamamıştır".[76]

HABİL ADEM'İN YAPITLARI

Daha önce de belirttiğimiz üzere, kesin sayısını saptayamadığımız Habil Adem'in yapıtlarının ayrıntılı bir dökümünü, ulaşabildiğimiz kadarıyla birtakım açıklamaları da içeren bölümler halinde burada vermeye çalışacağız. Ancak, aşağıda yer alan listedeki pek çok çalışmayı görüp inceleme olanağı bulamadık. Bu inceleyemediklerimizi neye dayanarak listeye aldığımız ise, yanlarına eklenen açıklayıcı notlardan çıkartılabilir. Şimdi kitapları, makaleleri ve gazete yazıları olarak ayrımladığımız bölümlere geçelim.

A) Kitapları:

1. Görüp inceleme olanağı bulduklarımız:

- *Muharebeden Sonra: Hilafet Siyaseti ve Türklük Siyaseti*, Muharriri: Prof. Vayt, Mütercimi: Habil Adem, İst. 1331 (1915), 187 s.
- *Faal Türkiye*, Muharriri: Dr. Bokkert, Mütercimi: Habil Adem, İst. 1332 (1916), 101 s.
- *Rusyanın Şark Siyaseti ve Vilayât-ı Şarkiye Meselesi*, Muharriri: Nigerled Krayblis, Mütercimi: Habil Adem, İst. 1332 (1916), 182 s.
- *Pan Cermenizm-Pan İslavizm*, Muharriri: Habil Adem, İst. 1332 (1916), 170 s.
- *Mağlub Milletler Nasıl İntikam Alırlar?*, Muharriri: Belâk, Mütercimi: Habil Adem, İst. 1332 (1916), 13 s.
- *İskân-ı Muhacirin (Beynelmilel Usûl-ü Temsil)*, Muharriri: Van P. Goç, Mütercimi: Habil Adem, İst. 1334 (1918) , 310 s.
- *Londra Konferansındaki Meselelerden: Anadolu'da Türkiye Yaşayacak mı? Yaşamayacak mı?*, Muharriri: Prof. Cons Mol, Mütercimi: Habil Adem, İst. (t. y.), 144 s.
- *Türkiye Ne İçin Harb Ediyor?*, Muharriri: Prof. Libah, Mütercimi: Habil Adem, İst. (t. y.), 119 s.
- *Ankara ve Avrupa Siyaseti*, Muharriri: Habil Adem, İst. 1923, 209 s.[77]
- *Mustafa Kemallerin Kitabı*, Muharriri: Habil Adem, İst. 1925, 171 s.[78]

Anadolu'da Türkiye Yaşayacak mı? Yaşamayacak mı?

2. Varlığından haberdar olmakla birlikte, göremediklerimiz:[79]

- Ruhiyât-ı Akvam
- Anadolu'da Türkiye İçtimâiyâtı
- İstanbul İnsanlarının Tarihi
- Türkiye'de İçtimâi İnkılâb
- Halife ve Asya İslâmları
- Beşeriyetin Vatanperver Dahileri
- İlmî, İçtimâi, Felsefi Türklük Mefkûresi
- Para Kazanmanın Yolu
- Türkiye ve Mısır Hidiviyeti
- Şarkta İngiliz-Alman Rekabeti

3. Yayınlanıp-yayınlanmadığını tam olarak saptayamadıklarımız:

- Anadolu'nun İmarı
- Müstemleke Usulû
- Kürd Aşiretlerinin Usûl-ü İskânları
- Arab Aşiretleri ve Usûl-ü İskânları
- İran Türkmenleri
- Ermenistan Tarihi ve Ermeniler

- Anadolu'da Gayr-i Sünnî Cemaatler
- Cenubî Arabistan
- Türkistan Türkleri
- Viyana Belediye Teşkilât-ı Umumiyesi
- Bektaşi Tarikatı
- İsviçre Muavenet-i Umumiye Teşkilâtı
- Umum Avrupa İtfaiye Teşkilâtı
- Umum Avrupa Zabıta Teşkilâtı
- Tahrir-i Nüfus Usûlü
- Almanya Vilâyât-ı Usûl-ü İdaresi
- Garb Devletlerinde Terfi-yi Memureyn Usûlü
- Bugünkü İran Hayatı
- Avrupa Kanun Teşkilâtı
- Trablusgarb'ın Serveti ve İnsanları
- Türkiye'de Rum Teşkilât-ı İktisadiyesi.[80]
- Anadolu'da Türk Dinleri
- Türklerde Seciye ve Esatir[81]
- Lisan Felsefesi [82]
- Asya'da Türk Cihangirliği.[83]
- Türkiye'de Teceddüd.[84]
- Mücedded Ziya Gökalp ve Türkiye'de Tevlid Ettiği Cereyanlar.[85]

4. Habil Adem'in adı görülmemekle birlikte, ona atfedilenler:[86]

- Dr. Frayliç ve Mühendis Ravlig; *Türkmen Aşiretleri*, Matbaa-yı Orhaniye, İst. 1334 (1918), İst. 536 s.
- Halil Yaver; *Türkiye ve Balkanlar. Nereye Gidiyorsun Türkiye? Türk Milletine Açık Mektup*, Gütemberg Basımevi, Galata 1937, 72 s.[87]
- Halil Yaver; *Balkan Sulhunu Kim Tehdid Ediyor? Bulgarların Balkanları İstilâ Planları*, Tecelli Basımevi, İst. 1938, 116 s.[88]
- Halil Yaver; *Bugünkü Bulgaristanda Türk Düşmanlığı*.[89]

B) Makaleleri:

. "Ziya Gökalp'in Teslis-i İçtimaiyesi ve Türk Harsı Meselesi", *Serbest Fikir*, I/1-3 (5-26 Eylül 1918), (3 tefrika).[90]

. "Türkler Nasıl ve Niçin Müslüman Oldular?", *Yarım Ay*, No: 18-25 (1 Sonteşrin 1935-15 Şubat 1936), (8 tefrika).

. "Almanya'da Hitlercilerin Irk Nazariyeleri", *Yarım Ay*, No: 26-31 (1 Mart-15 Mayıs 1936), (6 tefrika).

. "Gönüllerimizin Esrarı: Niçin Seviyoruz? Kimleri Seviyoruz?", *Yarım Ay*, No: 32-36 (1 Haziran-1 Ağustos 1936), (5 tefrika).

. "Kitaplar Arasında: Engin Kıyılar ve Sabih Alaçam", *Yarım Ay*, No: 33 (15 Haziran 1936), s. 15.

. "Fikir-Mide Mücadelesi: Milliyet Realistliği-Komünist Mistikliği ", *Yarım Ay*, No: 37-38 (15 Ağustos-1 Eylül 1936), (2 tefrika).

. "Güzel Nedir? Tabiatta mı Güzellik Vardır? İnsan mı Güzelliği Bulmuştur?", *Yarım Ay*, No: 39-40 (15 Eylül-1 Birinciteşrin 1936), (2 tefrika).

"Türk Matbuatı Yahudilerin Kontrolü Altında", *İstanbul'un Sesi*.[91]

C) Gazete Yazıları:

"İran Şahı Ahmet Kaçar'ın Sarayında", *Yarın*, 16 Şubat-14 Nisan 1931, (48 tefrika).[92]

"Bir Devlet Nasıl İdare Olunur?", *Yarın*, 2 Mart 1931, s.1,3.

"Meclisin Feshi Karşısında Millet ve İntihabat", *Yarın*, 5 Mart 1931, s.1,3.

"Halk Yeni İntihabata İştirak Etmeli midir?", *Yarın*, 6 Mart 1931, s. 1,3.

"Halk Fırkası Neler Yapabildi, Neler Yapamadı", *Yarın*, 7 Mart 1931, s.1,3.

Türkiye Ne İçin Harb Ediyor?

"Halk Fırkasının Siyaseti", *Yarın*, 8 Mart 1931, s.1,3.

"Akdeniz Siyaseti ve Türkiye-1", *Yarın*, 10 Mart 1931, s.1,3.

"Akdeniz Siyaseti ve Türkiye", *Yarın*, 11 Mart 1931, s. 1,3.

"Muhalif Fırkaların Tarihi", *Yarın*, 12 Mart 1931, s. 1,3.

"Bizde Niçin Fırkacılık İnkişaf Edemiyor?", *Yarın*, 14 Mart 1931, s. 1,4.

"Rusya Karşısında Dünyanın Hareket Siyaseti", *Yarın*, 16 Mart 1931, s. 1,4.

"Kendimize Göre Yeni Bir İdare Sistemi Bulabilir miyiz?" , *Yarın*, 17 Mart 1931, s. 1,4.

"Türkiye'nin Darülfünun Siyaseti", *Yarın*, 18 Mart 1931, s. 1-2.

"Almanya'da Bir İntikam Fikri Doğdu", *Yarın*, 21 Mart 1931, s.1,3.

"Türk Ocağı Neydi, Ne Olabilir?", *Yarın*, 22 Mart 1931, s. 1,3.

"H. Fırkasının Türk Ocakları Siyaseti", *Yarın*, 23 Mart 1931, s. 1,3.

"İlim Nerededir: Kitapta mı, Hayatta mı?", *Yarın*, 24

Mart 1931, s.1,3.

"Üçüncü Millet Meclisi", *Yarın*, 27 Mart 1931, s.1,3.

"Akdeniz İhtilafına Bir Alman Cevabı", *Yarın*, 31 Mart 1931, s. 1,3.

"Dünyanın İhracat Ticareti", *Yarın*, 4 Nisan 1931, s.1.

"Dumping Karşısında Dünya ve Biz", *Yarın*, 7 Nisan 1931.

"Türkiye Nasıl Para Bulabilir?", *Yarın*, 9 Nisan 1931.

"Türkiye'de Kaç Nevi Mantık Vardır?", *Yarın*, 13 Nisan 1931.

"Günün Meselesi: Bir İşçi ve Çiftçi Fırkasının Hak ve Menfaatleri", *Yarın*, 11 Haziran 1931.

. "Günün Meselesi: Muhalefetin Fikirleri Karşısında Halk Fırkasının Fikirsizliği", *Yarın*, 13 Temmuz 1931, s. 5.

. "Günün Meselesi: Maneviyatın İfadesi. Türk Maneviyatının Bozguncuları Kimdir? Biz miyiz, Onlar mı?", *Yarın*, 15 Temmuz 1931, s. 1-2.

. "Günün Meselesi: Nereye Gidiyorsun Almanya? Fransa'nın Tertip Ettiği Siyasi Suikastın Malî Neticeleri Karşısında!", *Yarın*, 17 Temmuz 1931, s. 1-5.

. "Günün Meselesi: Almanya Batacak mı? Fransa'nın Avrupa Hakimiyeti Siyasetinin Son Taarruzu", *Yarın*, 18 Temmuz 1931, s. 1-2.

. "Günün Meselesi: Fikir Hürriyeti. Türk Matbuatı, Ferdin İlcalarına Açık Bulunursa Şuurlaşabilir!", *Yarın*, 21 Temmuz 1931, s. 1-5.

. "Günün Meselesi: Ziraat Siyaseti . Türkiye'nin Bugünkü Ziraat Siyasetini Değiştirmek Lâzım!", *Yarın*, 24 Temmuz 1931, s. 1-5.

. "Günün Meselesi: Buhran Karşısında. Hükümet Hissesiz Şerik Sıfatı İle Zirâi Müdahalede Bulunmalı", *Yarın*, 27 Temmuz 1931, s. 1-2.

. "Günün Meselesi: Stalin'in Nutku. On Üç Senelik Bir Tecrübenin Neticeleri Karşısında Ric'at", *Yarın*, 29 Temmuz 1931, s. 1,5.

. "Günün Meselesi: Kellemizi Veririz! Yalnız Matbuat Değil, Altıyüz Senedenberi Hürriyete Aç Türkiye Evlâtlarının, Cumhuriyetle Kavuştukları Hürriyete Bu Kanunla Münseliptir", *Yarın*, 31 Temmuz 1931, s. 1-5.

. "Günün Meselesi: Para Mekanizması. Alman Buhranı Karşısında Bankalarla Fabrikaların İhtilafları", *Yarın*, 2 Ağustos 1931, s. 1-5.

. "Günün Meselesi: Para ve İş. Dünyayı Bugünkü Buhrandan Kurtaracak Yeni Bir İktisadi Sistem", *Yarın*, 4 Ağustos 1931, s. 1-5.

."Günün Meselesi: Makina Parası. Para ile İşi Birleştirecek Malî Sanayiin Çalışma Şekilleri", *Yarın*, 5 Ağustos 1931, s. 1-2.

."Dünyanın Dostları ve Yeni Düşmanları", *Yarın*, 6 Ağustos 1931, s. 1,5.

. "Günün Meselesi: Paranın Mağlubiyeti. Fransa, İngiliz-Amerikan İtilâfı Haricinde Kalmamak İçin Teslim Oldu!", *Yarın*, 10 Ağustos 1931, s. 1-2.

"Boş Söz mü, İş Teşkilâtı mı?", Yarın, 12 Ağustos 1931, s. 1-2.

. "Dünya Buhranı Karşısında", *Yarın*, 14 Ağustos 1931, s. 1,5.

. "Müşterek Çiftçilik Tecrübeleri", *Yarın*, 15 Ağustos 1931, s. 1-2.

. "Türk Afyonları Kurtarılacak mı?", *Yarın*, 17 Ağustos 1931, s. 1-2.

. "Bir Belediye Nasıl İdare Olunmalıdır?", *Yarın*, 18 Ağustos 1931, s. 1-2.

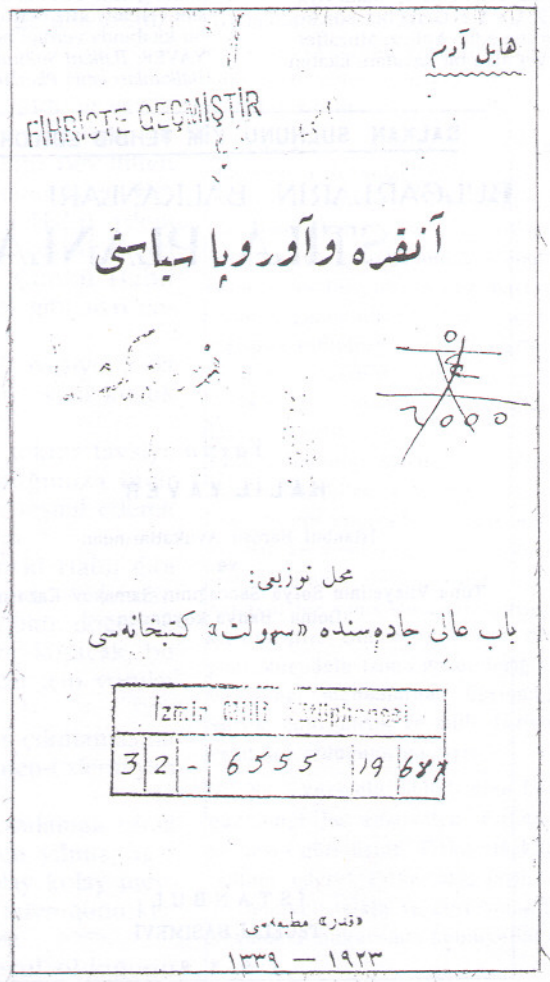

Ankara ve Avrupa Siyaseti

71- Banka 9 Mart 1913'te "Hacı Adem Beyzade İbrahim, Sipahizade Hamid ve Şürekası" tarafından "Adapazarı İslâm Ticaret Bankası" adı ile kurulmuştur. "Eshamlı Komandit Şirket" şeklinde kurulan bu banka, ilk özel milli bankadır. 29. III. 1928'de yapılan genel kurul toplantısında alınan bir kararla bankanın adı "Adapazarı Türk Ticaret Bankası Anonim Şirketi" şeklini almıştır. Değişik yıllarda sermaye arttırımına giden bankanın 1934'te sermayesi 2.200.000 TL'na yükseltilmiştir. Arttırılan bu sermayenin 1.000.000 TL'nın Maliye Bakanlığı ile devlet bankalarınca satın alınması sağlanmış, aynı yıl bankanın idare merkezi Ankara'ya taşınmıştır. 18.VI. 1936'da yapılan genel kurulda alınan kararla 31.III.1937'de bankanın adı bu sefer "Türk Ticaret Bankası Anonim Şirketi"ne çevrilmiş, idare merkezi de 1952'de İstanbul'a taşınmıştır. Bkz. "Türk Ticaret Bankası", *Türk Ansiklopedisi*, C.XXXII, s.295. A. İLKİN; "Adapazarı İslâm Ticaret Bankası", *Büyük Ekonomi Ansiklopedisi*, İst. 1992, s.13.

72- Bir önceki dipnotumuzda yer alan bilgilere göre (dn.71), 1934 yılındaki durum, bu "iflas" olayıyla ilgili olsa gerektir. Nitekim biz de bir çalışmamız sırasında İzmir'de yayınlanan Anadolu gazetesinin

3 Eylül 1934 tarihine ilişkin İstanbul mahreçli bir haberinde aynen, "Memleketimizde çıkan onüç mecmua iktisadi vaziyeti ihlâl ve şantaj cürümlerinden kapatılmışlardır." şeklinde bir kaydını gördük. Bkz. "13 Mecmua Kapatılmıştır", Anadolu, 4 Eylül 1934, s.2. Ne yazık ki bunların adlarını saptayamadık.

73- 25 Temmuz 1931 tarihli Matbuat Kanunu, 28 Haziran 1938 tarihinde geçirdiği değişiklikler ile, gazete ve dergi çıkarmak için, çıkarılacak yerin en büyük mülkî amirinden ruhsatnâme alınmasını zorunlu kılıyordu. Böyle bir girişimde bulunanlar bazı malî (yayının çıkacağı yerin nüfusuna göre, bir bankadan bin ilâ beş bin TL. arasında bir garanti mektubu verilmesi gerekiyordu) ve siyasî ("sui şöhret" sahibi olanlara yayın çıkarma hakkı tanınmamaktaydı) engelleri de aşmalıydılar. Dolayısıyla, hükümet yeni bir yayına izin verip vermemekte tamamen serbestti. Bkz. Cemil KOÇAK; "II. Dünya Savaşı ve Türk Basını", *Tarih ve Toplum*, VI/35(Kasım 1986), s.29.

74- Bkz. "Piyos'un Hisseleri Haczedildi", Anadolu, 6 Mayıs 1934, s.2.

75- Yunus Nadi üzerine çalışan bir arkadaşımız bu çekişmeyi Habil Adem'in adını katmadan ayrıntılı olarak yayınlamıştır. Bkz. Pelin Böke, "Eski Anadolu Sosyalistleri Arasında 'İkinci' Polemik", *Birikim*, Sayı: 38/39 (Haziran/Temmuz 1992), s. 127-131.

76- Abidin Nesimi; a.g.y., s.114-121.

77- Kitabın yeni harflere çevirisi bir lisans bitirme tezine konu olmuştur. Bkz. Mustafa ŞAHİN - Melek BOZKURT; Habil Adem; Ankara ve Avrupa Siyaseti, Uludağ Üni., Necatibey Eğitim Fak., Tarih Bölümü (Lisans Bitirme Çalışması), Balıkesir, 1988.

78- Habil Adem bir yazısında bu kitabının, "muhtelif lisanlara tercüme" edildiğini belirtiyor. Bkz. Naci İsmail; "Maneviyatın İfadesi", Yarın, 15 Temuz 1931, s.1-2. Gerçi biz, söz konusu çevirilereden hiçbirisini göremedik. Yalnız, Muzaffer Gökman'ın bibliyografyasında yer alan bir kayıttan, kitabın "An epoch-making book in Turkey. The book of Mustafa Kemal by Abel Adam" başlığıyla İngilizceye çevrildiğini ve 1966'da New York'ta basıldığını öğreniyoruz. Bkz. Muzaffer GÖKMAN; *Atatürk ve Devrimleri Tarihi Bibliyografyası-III*, İst. 1984, s.9.

79- Bu bölüm, Habil Adem'in değişik kitaplarındaki "Habil Adem Beyin âsâr-ı sâiresi", "Muharririn .... âsâr-ı mühimmesi" gibi başlıklar halinde verilen listelerle, yine söz konusu kitapların içinde yer alan kimi bilgilerden derlenerek oluşturulmuştur. Örneğin bunlar için bkz. Habil Adem; *Pan Cermenizm-Pan, İslavizm*, İst. 1332, s.172. Habil Adem; *Ankara ve Avrupa Siyaseti*, İst. 1923, s.211. Prof. Cons Mol; *Anadolu'da Türkiye*....., s.144. Dr. Bokkert; *Faal Türkiye*, s.43, 73

80- "ilh..." ibaresiyle son bulan ve buraya kadar olan 21 kitaplık listeyi aldığımız kaynakta, konuya ilişkin olarak verilen "H.A." imzalı açıklayıcı not aynen şöyledir: "Bu âsârın kaffesi hükümet hesâbına yazılmış olup, bir kısmı mülgâ Emniyet-i Umumiye, bir kısmı Aşair ve Muhacirin ve bir kısmı da Nüfus ve İdare-i Umur Vilâyât Müdüriyetlerimizin mehemlerindedir. Ahiren, cümlesinin tab'larını İstanbul kitapçıları deruhte ettiklerinden birer birer ve pek az zamanda tab' olunacaktır. Bkz. Habil Adem; *Ankara ve Avrupa Siyaseti*, İst. 1923, s.211.

81- Kitap hakkında Habil Adem aynen şu açıklamayı yapıyor: "Şamanizm hakkında kat'i malûmat edinebilmek için yakın zamanda intişar edecek olan 'Türklerde Seciye ve Esatir' namındaki eserimize intizar etmelidir. Maatteessüf, eser mezkûr Eylülde intişar edecekti. Fakat nâ-kuhzuhur bir mania, tehirine sebeb-i kat'i teşkil etmiştir". Bkz. Nigerled Krayblis; *Rusyanın Şark Siyaseti ve Vilâyât-ı Şarkiye Meselesi*, Mütercimi: Habil Adem, İst. 1332(1916), s.82, dn.1.

82- Kitap için Habil Adem, "Bu iki ay zarfında gayet mühim bir (Lisan Felsefesi) tercüme edeceğiz" açıklamasını yapıyor. Bkz. Prof. Cons Mol; *Anadolu'da Türkiye*....., s.20, dn.1.

83- Kitabın "neşr" ve "intişar" edileceğine ilişkin olarak bkz. Prof. Libah; *Türkiye Ne İçin Harb Ediyor?*, Mütercimi: Habil Adem, İst. (t.y.), s.51, 116.

84- Habil Adem'in kendi açıklamalarından birine göre kitap yayınlanmamıştır. Bkz. Habil Adem; "Ziya Gökalp'in Teslis-i İçtimaiyesi ve Türk Harsı Meselesi", *Serbest Fikir*, I/3(26 Eylül 1918), s.4.

85- Habil Adem, kitabın üç sene önce yazıldığını, ancak birtakım nedenlerle yayınının geciktiğini belirtiyor. Bkz. 90 no'lu dipnotumuzda yer alan açıklama.

86- Bu bölümde yer alan liste, her ne kadar spekülatif de olsa, tamamen Abidin Nesimi'nin iddiaları doğrultusunda hazırlanmıştır. Ayrıca Nesimi, bunlardan başka, Mevlânzade Rıfat imzalı kitapların yazarının da Habil Adem olduğunu iddia eder ki (Bkz. Abidin Nesimi; a.g.y., s.110)., biz buna pek ihtimâl veremedik ve bunları listeye almadık.

87- Kitabın tanıtımı için bkz. Mustafa ŞAHİN ; "Quo Vadis Turquie", *Tarih ve Toplum*, XX/119(Kasım 1993), s.60-62.

88- Kitabın tanıtımı için bkz. Z. F.; "Kitablar ve Mecmualar", *Ülkü (Halkevleri ve Halkodaları Dergisi)*, XVII/99 (Mayıs 1941), s. 282-285.

89- Kitabı görme olanağı bulamadık. Dolayısıyla da tam künyesini veremiyoruz. Varlığından ise, Halil Yaver'in kendisinin bir kitabında verdiği bilgiden haberdar olduk. Bkz. Halil YAVER; *Balkan Sulhunu Kim Tehdid Ediyor? Bulgarların Balkanları İstilâ Planları*, İst. 1938, s.5.

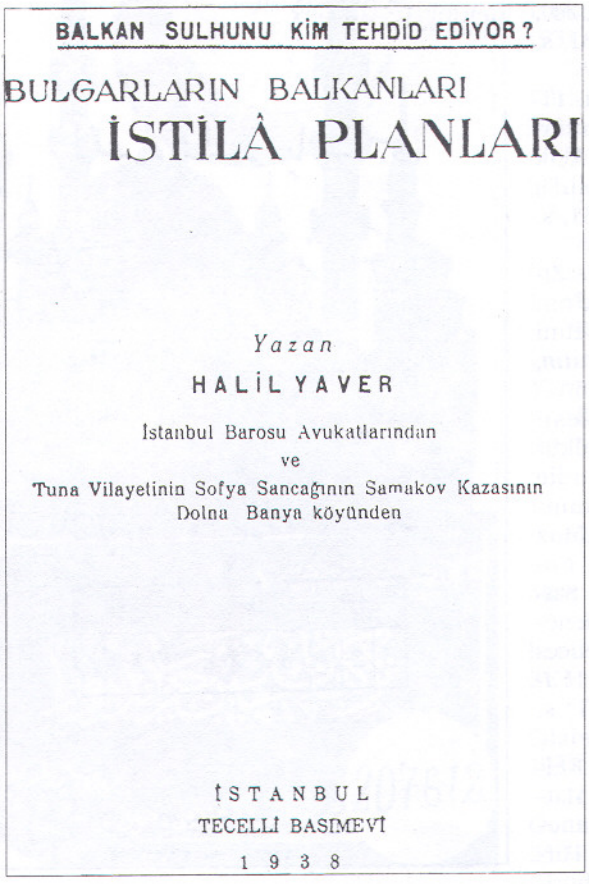
BALKAN SULHUNU KİM TEHDİD EDİYOR?

BULGARLARIN BALKANLARI

İSTİLÂ PLANLARI

Yazan

HALİL YAVER

İstanbul Barosu Avukatlarından

ve

Tuna Vilayetinin Sofya Sancağının Samakov Kazasının Dolna Banya köyünden

İSTANBUL

TECELLİ BASIMEVİ

1 9 3 8

Başkasının Adıyla Yayımladığı Kitaplardan Biri

90- Habil Adem makale için, "Üç sene evvel 'Mücedded Ziya Gökalp ve Türkiye'de Tevlid Ettiği Cereyanlar' namıyla bir kitap yazmıştım. O zaman sansür tarafından neşrine müsaade edilmedi ve ahiren, sansürün ilgası üzerine neşredilmek üzere bulunan eserin bir kısmını neşr ediyorum. Bkz. Habil Adem; "Ziya Gökalp'in Teslis-i İçtimaiyesi ve Türk Harsı Meselesi", *Serbest Fikir*, I(1(5 Eylül 1918), s.3.

Serbest Fikir dergisine gelince, bu, Habil Adem'in kendisinin çıkardığı bir dergidir. Biz İzmir Milli Kütüphane'de derginin 2/70 numarayla kayıtlı üç sayısını gördük ki, tamamının bu kadar olduğunu düşünüyoruz. Çünkü bu tarihlerde Habil Adem'in ülkeden ayrılmak zorunda kaldığına ilişkin bilgiler vardır.

91- Bu dergiyi ve yazıyı göremedik. İçeriği hakkında çalışmamızın "Habil Adem'in Tertipleri" bölümüne bakınız.

92- "Devamı Var" ibaresiyle son bulan bu tefrika, daha önce de

değindiğimiz üzere Habil Adem'in anılarının bir bölümüdür.

EK- 1

Zakkumzade; "Adem Babamızın Oğlu Habil Adem Bey Asitanemize Şeref-vürut Etmiş Olmakla Ol Bapta...", *Hürriyet*, 12 Haziran 1931, No: 207, s. 3.

"Hu!.. Haberiniz var mı?

Kırk bin sarı lirayı Venedikte, Niste, Dovilde, Pariste, Monte Karloda, hulâsa Avrupa ve Amerikada yiyen meşhur Habil Adem Bey; bu sefer Yarın gazetesi muharriri, muhabiri ve mümessili sıfatı ile asitanemize geldi.

Kırk bin çil sarı lira bu!.. Şaka değil?

Fakat paraları kıtır kıtır yiyen, cayır cayır harcıyan bu zâtı şerif bu sefer havariyundan, (Yuhanna) misüllü elinde kitap değil lâkin bir adet program ile meydana çıktı.

Bu program ne kırk bin çil ve sarı liradan ve ne dahi şampanyadan ve sefahattan dem vurmıyor ve yalnız.. Amele ve çiftçi fırkasından bahsediyor.

Yani sizin anlıyacağınız Habil Adem Bey İzmir'e ameleyi ve çiftçiyi derleyip toplamak, torbasına dercetmek ve kendilerine saadet bahşeylemek üzere gelmiş biliniyor?!!

- İlahi Habil Adem Bey?!.

Şimdi Mehmet Sırrı Beye ciddi bir vazife terettüp ediyor. Arif Oruç peygambere bir abide yapılmayacak mı idi? Sırrı Bey lütfen biraz daha gayret gösterip Habil Adem Beye de bir abide diksin.Hem Habil Adem Beyin abidesi pek ekonomik olacak, belki de yarı masrafla çıkacak. Çünkü Habil Adem Bey Zeynel Besim Bey gibi sivri endamlı değildir.

Şu dappetülarza müşabih iyasiyuna da benzemez. Cidden mini mini; yani küçük adamdır.

Binaenaleyh Sırrı Beye tekrar tavsiye ederiz ki mütemadiyen ocağımıza incir dikeceklerine son kararlarını teşmil ederek birkaç dane de abide diksinler.

Maamafih bereket versin ki Habil gibi meydana bir de Kabil çıkmadı. O zaman işimiz işti. Hemen kavga, gürültü, döğüşme başlıyacaktı. Polis cayır cayır koşacak, bu iki yaramaz kavgacı kardeşler için yorulacaktı.

Zahmet edip bir vukuat çıkmamasına itina edecek ve hulâsa da men-i dermiyan himmet olacaktı.

Kabili bilmem Habili kovalamak biraz güç. Çünkü vaktile Kabilden yılmış, ağzı yanmış olduğu için öyle kolay kolay meydana çıkmıyor. Kolay kolay kuyruğunu kıstırmaz. Kolay kolay görünmez.

Kolay kolay ne ile meşul olduğunu açığa vurmaz. Kolay kolay nerelere daldığı ayan beyan olmaz. Çünkü bu zat:

- Olamaz ah olamaz!

şarkısını çok iyi biliyor... hele,

- Gel, gel!.. Gel konuşalım.

kontosu yok mu? Alemallah cennetmekân küçük Virjin'den daha mükemmel söyliyor." ■

EK- 2

CÜMHURİYET HALK FIRKASI
KÂTİBİUMUMİLİĞİ

İstanbul
8 / 9 / 1931

2280

C. H. F. Vilâyet İdare Heyeti Risligine

İstanbulda (Mücadele) isminde yeni bir gazete çıktı. Bu gazetenin başlığı altındaki yazıda işçi ve çiftçi haklarını müdafaa edeceği yazılıdır. Bundan başka ("Için çıkıyoruz?") serlevhalı baş makalesinde Hükümetçe tesisine müsaade edilmiyen işçi ve çiftçi teşekkülünün maksatlarına uyan ifadeler ve ezcümle kol ve kafa işcilerinden, esnaf ve çiftçiden bahseden milli birliği bozacak noktalar vardır.

Gazetenin isminden de ve ilk nüsha başında Fırkamıza tariz etmesinden de anlaşılacağı üzere sahiplerinin gayesi çatışmak efkârı umumiyeye karşı Fırkamız aleyhine telkinat yapmaktır. Gazetenin kullandığı harflerden ve ilk nüshası muhteviyatından anlaşılan hüviyeti bunun kapanan (Yarın) gazetesinin isim değiştirilmiş muhteviyatından bir başka nüshası olduğunu anlatır. Diğer taraftan gazetenin iç yüzüne dair aldığımız doğru malûmat yeni teşebbüs sahiplerinin bazı zahiri istisnalarla Yarın gazetesinin tahrir ve tertip heyetleri olduğunu gösteriyor. Yeni müteşebbisler arasında görünürde Arif Oruç, Habil Adem, Bürhanettin Âli ve Süleyman Tevfik yoktur. Bu malûmata göre Yarın gazetisinde ikinci safta bulunanlar Mücadele gazetesinde birinci safa geçmişler ve birinci saftakiler rollerini ikincilere bırakarak el altından çalışmayı tercih etmişlerdir. Yeni müteşebbislerden Üzeyir Efendi gibi parasız ve vasıtasız ve aynı zamanda Şark demiryolları amelesini ifsat ettiğinden dolayı işinden çıkarılarak bugün bostancılık yapan Arnavut bir şahıs Mücadele gazetesinin tesisi için iki bin lira tahsis etmiştir. Umumi hatlarını çizdiğimiz bu levha eski Yarın ve yeni Mücadele isimli gazetelerin aynı hüviyette ve aynı mahiyette ve hangi menbalardan beslendiği belli olmıyan, bilhassa milli varlık, milli birlik ve milli inzibat fikirlerini tahrip için çalışan vasıtalar olduğunu gösterir.

Yeni vaziyete muttali olan Umumi İdare Heyeti şimdilik tesbit edebildiği bu vaziyetten Fırkamız teşkilâtını haberdar etmeyi münasip görmüştür. Fırka teşkilâtımızın da münasip fırsatlardan istifade ederek Fırka arkadaşlarımızı ve halkı haberdar etmeleri ve tehlikeli telkin ve cereyanlara karşı memleketin umumi bünyesindeki mukavemet kabiliyetini arttırmaları tamimen rica olunur.

C. H. F. Kâtibiumumisi
Kütahya Mebusu
Recep